

фични фрањевачки литерарни жоне, настао под утицајем страних књижевнојезичких израза — латинског и талијанског, те домаћег језичког израза, затим књижевнојезичка превирања у другој половини XIX вијека — дух илиризма (аутор посебно истиче допринос фрањевачких илираца Јукића и Мартића), сукоби између филолошких школа — гајеваца и кујунџијеваца, нарочито изражени на плану графије и ортографије, подијељеност босанских и херцеговачких фрањеваца на плану књижевнојезичких израза, те прихваташе вуковског концепта књижевног језика и јекавске основице са новоштокавском фолклорном подлогом.

Развој књижевнојезичких израза код босанскохерцеговачких Јевреја аутор посматра са становишта специфичних социјеталних прилика у којима су живјели босанскохерцеговачки Јевреји у XIX вијеку и специфичних социолингвистичких услова у којима се овај израз развијао, што је увјетовало стварање посебних књижевнојезичких израза босанскохерцеговачких Јевреја на хебрејском (иврит) и шпањолском (цуђесмо, ладино) језику, којима се у другој половини XIX вијека придружио и српскохрватски књижевнојезички израз који је укључио босанскохерцеговачке Јевреје у заједничке стандарднојезичке токове.

Језик штампе и административно-правних списа посматран је такође у контексту књижевнојезичких процеса у другој половини XIX вијека. Будући да је овај сегмент детаљно лингвистички обрађен и презентиран научној јавности, аутор се осврнуо на оне елементе у језику штампе који су утицали на развој књижевнојезичких израза код свих конфесија у Босни и Херцеговини, а то је увођење Вуковог правописа и концепта стандардног језика, чиме је дошло до језичке уједначености и нивелирања већих разлика својствених појединим конфесијама.

У закључку су истакнути најбитнији моменти у развоју књижевнојезичких израза код свих конфесија.

Јасно је да је у оваквом једном прегледу аутор понегдје остао и недоречен, али то не умањује вриједност књиге, јер она пружа дољно информација да се сагледају јосновни правци развоја књижевнојезичких израза у Босни и Херцеговини. Стога књига Милоша Окуке представља вриједан допринос историји књижевног језика у Босни и Херцеговини. Уз то, она је и занимљива језикословцима, а може послужити и као користан приручник наставницима и студентима српскохрватског-хрватскосрпског језика и књижевности.

Невенка Стефановић

Зборник радова о Вуку Стеф. Карадићу
«Путеви», XXXVIII, Бањалука, новембар—децембар 1987, односно
јануар—фебруар 1988)

Вукова година обиљежена је у нашој земљи научним скуповима на којим је освјетљаван његов рад као и питања из оних дисциплина којим се он бавио — језика, књижевности, историје и др. На сличан

начин обиљежена је 200. година Вуковог рођења и у многим културним центрима у свијету. Такав један скуп представљају бањалучки *Путеви*: избором реферата са научног скупа што је одржан на научном колоквију у Паризу, на Сорбони, 5. и 6. октобра 1987. године, у првом броју за 1988. год.

Одлука бањалучког часописа да на овај начин обиљежи Вуков јубилеј вриједна је пажње и похвале. Објављено је дванаест прилога из неколико европских културних центара, те Београда и Сарајева (тринаести је у садржају најављен, али је, по ријечима Редакције, из техничких разлога морао бити изостављен за другу прилику). У првом прилогу — *Дјело Вука Каракића према типологији односа језика и културе*, Pol Gard (Екс ан Прованс) говори о томе како је Вук извео реформу језика са поменутог становишта у вези са три питања: а) односа говорног језика и језика културе, б) питања писма и с) питања апстрактног речника. Анализирајући ова питања код разних народа Истока и Запада, аутор закључује да је Вук изабрао најрадикалнија рјешења. Потом аутор наводи и које су то биле повољне околности да он потпуно успије у својим рјешењима. Рад занимљив и по тематици и по начину како јој је аутор приступио.

Rene l'Ermit (Париз) у раду *Вук Каракић и глаголски вид* полази од занимљиве опаске да А. Мазон 1913. године покушавајући да објасни где и кад је настао појам глаголског вида у словенским језицима неоправдано заобилази име В. Каракића. Документујући изводима из *Писменице* од 1814. год. и *Српске граматике* 1818. год. аутор тестише да је код Вука дихотомија свршени: несвршени глаголи »јасно зацртана и заснована«, чим је Вук отишао даље од Руса тог времена, али и од Добровског. Изгледа да је и у овом питању Копитар имао значајну улогу. Аутор закључује да Вук није први утврдио аспекатску дихотомију, али је од почетка заузео становиште које ће касније постати теорија глаголског вида словенских језика¹.

Bernar Lori (Париз) у раду *Рјечник Вука Каракића* (1852) као историјски извор полази од познате чињенице да Вук није био »хладни« лексикограф него често даје у *Рјечнику* мале студије. Циљ рада је да се скрене пажња на могућност историјског читања *Рјечника*. Аутор показује да Вук поједине догађаје интерпретира различито, али бира поступак тако да се никад не огријеши о историјску истину.

Vilfrid Pothof (Хајделберг) у раду *Предвуковско доба у српској књижевности* долази до закључка да је Лукијан Муштићки »припремио улаз за њемачке узоре који су указали к једноставном народном језику«.

¹) Иво Прањковић каже: »... подјелу по виду сматра Вук најзначајнијом и описује је изванредно прецизно и јасно. Мислим стога да је опис вида у Српској граматици најбољи дио поплавља о морфологији глагола.« (*Вуков приступ глаголским категоријама*, Зборник радова о Вуку Стефановићу Каракићу, Институт за језик и књижевност у Сарајеву, 1987, стр. 206).

Fransis Kont (Париз) у раду *Вук и вук* скреће пажњу на околности у којим је Вук рођен и у вези с тим околностима добио и име. Аутор истиче да је желио да покаже како је »српска култура знала очувати, до скорог времена, вјеровања и живе поступке везане за непрекидност једне нехришћанске светости«. Мотив за овај рад била је и чињеница што је Вук својим радом допринио да се ова култура забиљежи и сачува.

Hana Voazin-Jehova (Париз) у раду *Вук Каракић као инспиративни модел у Чешкој* говори о теми која је и раније била предмет пажње слависта — о пријему В. Каракића у овој земљи. Док је владало велико интересовање за народне пјесме, његови погледи на језик нису тако једнодушно прихваћени. Основач славистике Добровски није прихватао гледиште по коме народни језик може преузети функцију књижевног: у вријеме обнове чешког књижевног језика тамо преовладава тежња да се успостави континуитет са старим чешким језиком²⁾.

Радослав Катичић (Беч) поднио је реферат под насловом *Вук Каракић и књижевни језик Хrvата* у коме разматра Вуков утицај на »процес лингвистичке новоштокавске стандардизације у хрватској средини«. Ради се, дакле, о теми која је често обрађивана. Анализирајући грађу из периода о коме је ријеч Катичић долази до закључка да је на хрватској страни управо зачет мит о Вуку као творцу књижевног језика код Хrvата као и код Срба иако то, по Катичићу, није тако, јер изучавање докумената и грађе покazuје да је стварност била другачија — Гај је дао другачије оцјене о Вуку. Долазак Ђуре Даничића представља прекретницу у хрватској филологији. Своје излагање аутор резимира да, у вези са Вуком Каракићем, »повијест хрватскога књижевног језика не може бити одвојена од повијести српскога књижевног језика, али да те двије повијести, желимо ли их схватити, ваља увијек разликовати, чак када су приближене најужим односима«.

Јосип Матешић (Манхаем) у раду *Вук Ст. Каракић и Бечки договор* износи занимљива запажања о овом скупу и разматра нека интересантна питања, као што су однос (негативан) илираца према том скупу и разлоги којим се руководио Беч кад је омогућио да се тај скуп одржи, и сл.

Александар Поповић (Париз) у раду *Нека запажања о Турцима, Албанцима и јужним Словенима муслиманске вјере у дјелу Вука Каракића* истиче да је ово питање слабо обрађивано у прилогима о В. Каракићу. Резултат његовог испитивања Вукових радова у вези са овим питањем свodi се на закључак да ова тема тек треба да се обради ваљано.

Никола Ковач (Сарајево) поднио је излагање под насловом *Вукове политичке идеје*. Анализирајући Вукове ставове о појединим пита-

²⁾ Богдан Л. Дабић, *Вукова реформа језика и правописа у словенским оквирима онога доба*, Преглед LXXVII/7—8 (1987), стр. 719.

њима (народ, закони, демократске установе, владар) аутор тражи и изворе њелових погледа на та питања.

Милорад Павић (Београд) поднио је рад под насловом *Српски књижевни језик пред појаву Вука Каракића и романске књижевности*. Аутор своја разматрања своди на закључак да је са Вуком Каракићем у српској књижевности напуштен јак утицај латинског језика и француских и италијанских писаца у корист германских.

Gerhard i Svetlana Ressel (Минстер) припремили су рад под насловом *Кулинарска терминологија у Вуковим реченицима (глаголи и глаголске именице)*. Њихов закључак је да се у Вука налази доста богата глаголска лексика из кулинарства и, кад су у питању глаголи, највећим дијелом то је лексика домаћег поријекла³⁾.

Оцењујући у најкраћем ове прилоге, може се рећи да је њихов значај не само у томе што нам нуде нека нова сазнања или освјетљења питања везаних за В. Каракића, његов рад и проблематику којом се он бавио него и по томе што та питања разматрају са нових стајалишта -- овдје би вაљало истаћи уводни рад и не само њега. Без обзира на неке техничке, коректорске, лекторске и, понекад, преводилачке пропусте мора се признати да су *Путеви на овај оригиналан начин дали значајан удио у обиљежавању Вуковог јубилеја*.

Срето Танасић

Технички уредник

Факро Трнава

Лектор и коректор

Дарља Шето

Тираж: 1.100

КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК издаје РО Институт за језик и књижевност у Сарајеву.
Институт за језик је финансијски помоћ Самоуправљену институцији Републике Српске

3) Занимљиво је видјети оцјену о (не)подобности лексике коју новоштокавска фолклорна касине нуди стандардном језику, коју је изнисио Далибор Брозовић: »... имала је апсолутан суфицит у сферама за стандардни језик не особито занимљивима и релативно знатан дефицит баш у онима које су за њу важне. Ту је недаћу предала, на жалост, у наслеђе стандардном сх. језику — он је и данас нееластичан и сиромашан за апстрактне дисциплине, а напротив немоћан у кухињи и ресторану, у обртничкој или индустријској радионици, пред излогом најбичније трговине.« (*Стандардни језик*, Загреб 1970, 113) Вриједи упоредити и истраживања у вези са апстрактним речеником у раду П. Гарда.